

Соколёнок

4/2017

июль-август

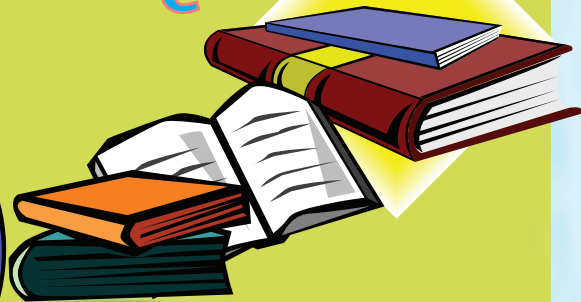
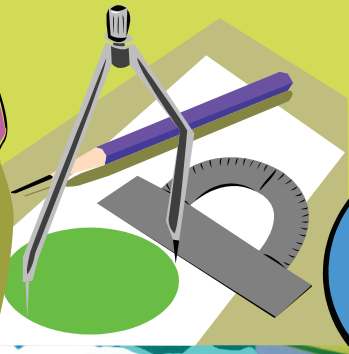
Пазы

КЪЮБ ВАЗЛИК САБАН БИЦИДАРИЗ АДАБГЪУРАЙИ ДАГЪУСТАН РЕСПУБЛИКАЙИН ЖУРНАЛ

Дарсарин расписание

ИТНИ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ГЪЕРБЕ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ТАЛАТ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ХАМИС

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ЖВУМИ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

КИШ

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ИХЪ ЛИТЕРАТУРАЙИН ИРСНААН

Багъаудин Митаровдин

105 йисаз

Кюмексуз йитим

Гъяснан шубуд йис гъабшиган, адаш гъачИ. Касиб хизан вуйи. Аба-ра гъачИхъантина, дуланажагъдин гъял хъана пис гъабши. Ахъю бабра гъачИ. Йирхъуд йисаъ айи чира битIарин иццрушнаан кечмиш гъаши. Гъясназ агъли духънайи дадатIан имдайи.

УтIурсу гарцIлар али, хъунти хъюхъ гъяйи Гъясан, касибди уьзриккди дуланмиш шули айишра, чагъир, ацIу жандкинур вуйи.

Мугъан дада гъаммишан, гва-чIиндиан хябяхъдизкъан чпин гъулан девлетлуйихъ лихури шуи. Дуланжагъдиз жара, гъирагъдилан гъюру, саб хайирра адайи. Хизан ялгъуз дадайин хилариинди гъазанмиш гъапIубдиинди яшамиш шу-

лайи. Гъяснан алабхъуб-илдибтуб чануб гъабхъундайи. Гъаммишан девлетлуйин балин ерси ккадахъдар алахъури гъахъну. Шалвар алдарди, гъяцIалди лицу вахтарра цIиб гъахъундайи. Цилар кудру, цIийи палат Гъясназ гъябкъюб дайи. Дада ляхнина гъушган, Гъясан хулаъ гъарган сарди гъузуйи. Тербия туврур, уччвуб гаф апIур мугъаз затра гъахъундар. Гъясну хулаъ, кючйиригъ чаз ккунидар апIури гъаши, дугъак жюрбежюр ахмакъ ва надинж уйинар кучIву.

Уж'валин кюмек адру, ширин гафнахъ мюгътаж вуйи балин гъаммишан жарадарикк ул ккади шуи. Хъуд-йирхъуд йисаъди, фу-вушра жарариз ча кIури, улин пучIуди, ккимбурси думу кючйиригъ гъахъну гъахъну.

Гъясан, чан хилиз чаз ккуни мутму дурубкъиган, ккабхъуб жин апІури, чаз ккунидар апІури ахю шулайи. Сасдар вахтари дугъу чан таярихъ ва чавІан бицІидарихъ хъайибра тта-дабгъуйи.

Гъяснан йицІуд йисра шулу. Дадара жара жилириз гъягъюру. Жара чара имдруган, Гъясан, улихъди чан дада лихурайи, девлетлуйин марччарихъ, цІигъарихъ гъягъюру. ЦІигъарихъ душну сад йицІуд йигъра гъабхъундар, думу эйсийи йирхъуб-ургуб ражари урччвурю.

Бала балайиина гъюру, кІуруганси, сад йигъан Гъяснан улихъ хъайи цІигъарикан саб цІигъ жанаври чІябгъюру. Эгер хулаз хътакиш, цІигъ гъячІябгъну кІури, эйсийи учв йикІайизкъан урччвруб Гъясназ агъю шулу.

Эйсийихъан гучІ гъабхъи думу,

чагъисдар кьуб марчч ва шубуб цІигъ улигъ гъерчну, шагъриз гъергну гъягъюру. Имбуну марччарна цІигъар чюлизди утІурккуру.

Гъясан гъушубси, жанаврари чпин ляхин давам гъапІу. Хябяхъдиз марччариканна цІигъарикан саб-кьубра гъитундайи.

Девлетлуйи гъарганси гъаму йигъанра чан марччар-цІигъар гюзлемиш апІурайи. Чвлин хябяхъган, зав'ин дифарра алди, гъава пашмандиси вуйи. ЦІигъар гъюру вахт вушра, сюри рябкъру йишвариъкъан адайи. Аьхирки, чарвйир жанаврари гъячІяргъну кІуру хабар гъабши. Душну гъилигиш, дурариз ахю пай чарвйир дячІяргъну дихъуру. Гъацира дурариз я Гъясан, я хъуб чарвайин лишнар гъидихъдар.

Хъа Гъясан кІуруш, шагъризди вуйи рякъюъди гъушу. Дугъан шагъриз рукъайиз йишвра гъабши. Шагъриз я зат гъушур дашра, я гъябкъюб дашра Гъясназ, думу наанди аш, агъяйи. Дергру йишв адру Гъясан чюлиъ гъузру, дугъаз гучІра кайи. Йирси палтар али дугъаз ахълушнуря тяди туврайи. Дугъу лицури йишв адапІуру. Йигъ мялум гъабхъибси, Гъясан чан гъягъюрайи терефназди рякъюъ учІву.

Йигъар лисун шули-даршули, Гъясан шагърин гъирагъдихъна хъуркъру. Гъясназ пулин гъял агъдайи. Мидиз улихъна думу гъич саб кепкин севде гъапІур дайи. Гъяснан фикир чарвйир масу тувуб дайи. Чарвйир ккун апІури гъафириканра дугъу пул ккун гъапІдар. Гъясну дугъкан чав хулаз хъади душну, швнуд-сад йигъан чав уърхюб ва шагърихъди таниш апІуб, тІалаб гъапІу. Марччар гъадагъурайи муштарира Гъяснан тІалабниин рази гъаши.

Гъясан му касдин хулаъ тухъди, шадди яшамиш шуз хъюгъю: ипІруб ужуб гъивуйи, дахърушвра хулаъ айи варитІан ужуб йишв улупнийи, саб чарва тувну, Гъясназ палтарра гъадагъбанди гъапІнийи.

Сад йигъан Гъясан шагъриз лицуз удучІвурю. Базариина гъушу думу, гъуларинан гъафир алалахъри дупну, жара йишвахъинди гъягъюру. Базарин гъирагъдихъан гъягъюрайи Гъясназ нафт туврайи йишв рябкъюру ва гъадинди гъягъюру. Душваъ сар гъузгънар утІурсу ягъли адмийи нафт

гъадабгъурайи. Дугъан багахъ чан дажира хъайи. Эржарифъ нафт убзуз читинди вуйиган, му касди гъаминди гъафи балкан кюмек тлалаб гъаплу. Балира, му касди чаз саб шегъи тувур дупну, нафт гъадабгъурайириз кюмек аплуру. Гъясну эржан кыкбар зади дидисну имиди, нафтчийи эржаъ нафт убзуз хъюгъру. Му арайиъ дажи тту-дубчуру ва гъегну гъябгъюз хъюбгъру. Даждин эйси, Гъясну нафт айи эрж дибисну имиди, даждихъ хъергъру. Му вахтна, ис алахъну дубцнайи клул за гъаплу, Гъясназ чав лихури гъаши девлетлу, чарвйирин эйси, сарсан адмира хъади гъюри гъяркью. Дурар чахъ лицурашул клури, гучл гъабхъи думу, эржра дупну, гъергъру. Чав дергну айи хулазди гъягъюз дарши, ва, шагъриъ гъузиш, учв девлетлуйиз дихъуз гучл дубхъну, думу шагъриан саб жара терефнахъинди гъергъру.

Нафтчи, дажира хъаплу, къяляхъ гъафиган, я эржаъ нафтра имдайи, я байра рякърушварифъ дихъурадайи. Сарун нафтра гъадабгъуз дарши муштари Гъясан гъергу терефназди гъулаз гъадаркну гъягъюз рякьюъ учлвру.

Гучл дубхънайи Гъясан саб къа-

дар вахтназкъан зарбди гъергу. Аьхир думу саб чюлизди адахъу. Буш чюл вуйи. Яркъу чюлиъ Гъясназ чав гъягъюрайи ккуру рякътан рякьюрадайи. Рякъ ярхиб вуйи. Гъясназ гаш гъабши. Хябяхъ шули, думу саб касиб гъулаз багахъ шулу. Дугъаз мушваъ танишдар адайи. Наан дергуйклан клури, фикрар аплури, думу гъулаз лап багахъ гъаши. Сабпибди чаз алахъу гъазмйирстар хуларин гъяятдиъ учлвну, нач-гучл гъибтну, дугъу, мушваъ яшамиш шулайи гъардикан, саб къацл уъл ккун гъаплу. Гъардира, чан касибвализ ва аьжувализ дилигди, чавтан аьжуз, гъяцлйлди, гашди уъл тлалаб аплури, гъяятдиз гъафи баллиз хулаз теклиф аплуру. Таниш дару бицл хялижвуваз уъл гъивну, гъари чавра, ихтилатар аплури, дугъан багахънаси деъру.

Ихтилатар аплури-аплури, мучлура шулу. Уъл гъиплу бай гъудужвuru ва, чухсагъул дупну, гъягъюз ккун шулу. Гъарди, балин эргнайи гъял гъябкъган: « Гъамус гъягъру вахт дар, дахъну гъуз, » – дупну, думу чан хулаъ гъитру.

Гъари кьюб-шубубан, члатна

нафт жарари удубзуншул, – гъапи гъардира.

– Лап гъамусир вуйи, али палтарра гъамцдар, гъамци ликар гъяцІлиди айир вуйи, – гъапи нафтчийи.

Гъарди, хъанара балин тереф уьбхюри, сарсариз ухшар вуйидар гизаф шул, гъапи.

Гъяснак сарун, гъардин кюмекниинди, гучІвал гъубздар, думу шадра шулу. Нафтчийин хъялра ктубчІву. Дурари, чпиз гвачІиндин уьл дипІну, ихтилатар апІуру. Бали, чан кІул уьбхюз удучІвну дуфнайир вуза, гъапи. Дугъу мушваъ чаз ляхин бихъурдайкІан, кІурира, гьерху.

– Ич гъулаъ маллайиз гъаму увусир сарпчІу адми ккунди а, гъадина гъягъюрхъа, – гъапи нафтчийи.

Гъясан, маллайн хул’ин дусну, хюнирихъ гъягъюри, гакІвлар хури, хуларихъ бицІи-бицІи ляхнар апІури, гъаши.

Сад йигъан маллайн дажи ктІебцу. Йишвну маллайи, саб шейтІан лампара хъади, йибкІури гъабшиш, дажи убкк, дупну, Гъясан даждин кІулихъ деркку. Саб вахт гъабшиган, Гъясназ нивкІ гъюру ва хилиъ айи лампа тадабхъну уьбгъюру. Гъясназ, дажи йибкІури гъабшиш, фици убккидийкІан кІури, гучІ гъабхъи. Гъамцдар фикрар апІури имиди мушваъ хъухърумарин ва пахърахъарин сес абхъу. Гъясну дишлади чан хилиъ айи гъянафи чан улихъ гъабхъубдин дюдниккан ккъяжяхюру. Дугъу, чав гъубккуб дажи ву кІури, фикир апІуру.

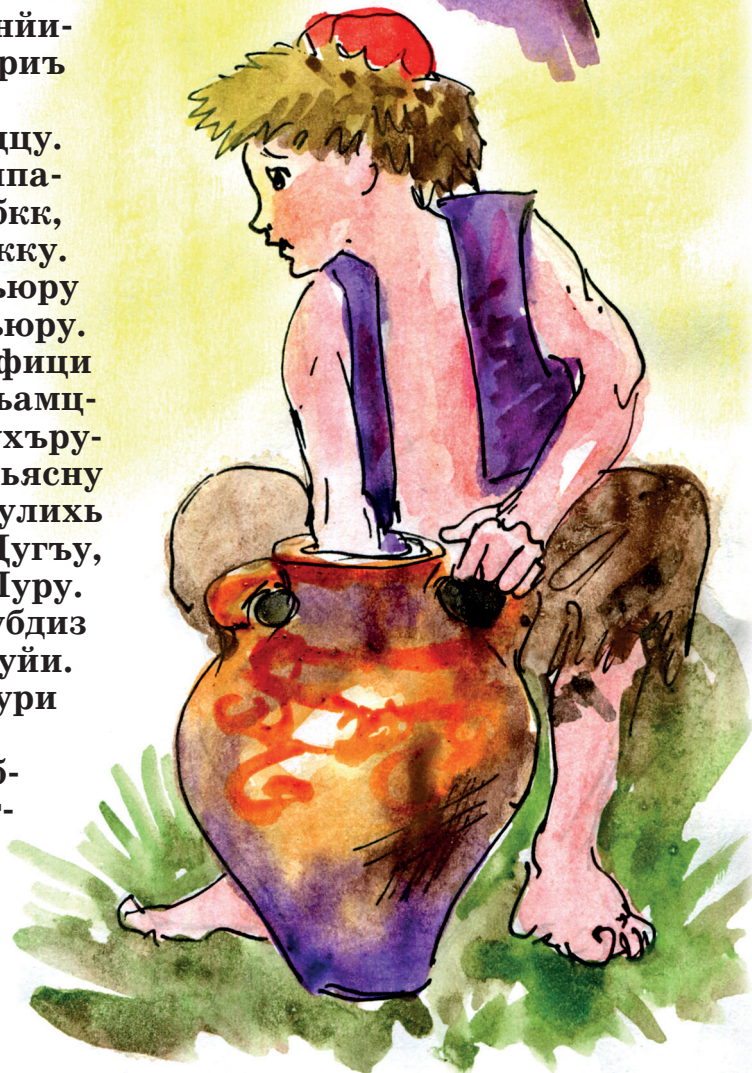
Йигъ гъабшиган, Гъясан чав гъубккубдиз лигуру. Дубккнайиб, дажи ваъ, хюни вуйи. Дажи тинаси мурччаъ рижв тІубччури дийибгънайи.

Мидхъан хъанара ижмиди гучІ гъабши Гъясан, хулаздира дурушди, гьергну гъягъюру.

Хюни ккудубзуз гъушу маллайн хизанар гъабчІи хюндиин алахъуру. Хъа Гъясан рякъру йишвариъ адар. Гъарай-фигъан абхъу, маллайи мина кавхйир, судйир хъади гъафи. Хюндиин къимат гъисаб дапІну, Гъясан хъади гъафи нафтчийикан хюндиин къимат ктабгъуб йикърар гъапІу.

Касиб нафтчийин кІул’ина кІваин алдру бала гъафи. Чара гъабшдар: чаз айи саб дажина, айи-адру хутІил масу тувну, касибри маллайн хюни хътипу. Ва чавра жарарихъ лихуз мажбур гъаши.

Гъясан, чюлда-чюл, манзилда-манзил гъягъюри, лисун шули, саб гъулаз

адахъу. Му гъулаъра сариз сацІиб уьл ча дупну, гъадму къацІ уьл ипІури, гъич дудругъужвди дугъу чан рякъ давам апІуру. Гъамци мугъан гъул’ангъулаз гъягъюри, дахърушвра адарди, йицІуд-йицІихъуд йигъ гъабши. Аьхирки, саб гъулаз адахъури, ляхин ккундузуз, кІури, лиурайиган, сарачІни хпири му хъади гъушу. Хулаъ дитну, ихтилатар гъапІхъантина, му

хпир хул'ан удучІву. Гъсназ гизаф гашди айи. Дугъан, му хпири чаз уъл хур дупну, миж ктайи. Гъсан, хулаъ фукІа ипІруб айкІан кІури, лицуз хъюгъру. Ашкаф тІапІну гъилигиган, душваъ мугъаз муртйир ади гъяркъну. Мугъу, муртйир бачкІиъ ивну, бачукІ кІул'ин улубкІуру. Хъана лигуруш, дугъаз ашкафдин кІанаъ сацІиб ччим айи цІиппра рябкъюру. Дугъаз цІиппраан ччим адабгъуз ккун гъабши. Даршули-даршули, дугъу цІиппраъ хил ивну. Иву хил дугъхъан къяляхъ адабгъуз гъабшдар. Му арайиъ чІатан ликарин сесра гъюру. Гъсан, гъедергну, хил къяляхъинди дапІну, чан али йишв'ин деу. Хул'ан удучІву хпири Гъсназ ипІуз уъл хурайи.

Мугъу чаз гъиву уъл, сану хил къяляхъинди дапІну, тмуну хили ипІуз хъюгъру. Хпири, тмуну хилиз гъапІниав, кІури гъерху.

Гъснаура: «Иццурайиз», – кІуру.

Хпирин шак гъабши: «Узу хъади гъюруган, къюбиб хиларра сагъди вуйи, мугъаз гъамус гъапІнийкІан», – фикир апІуру дугъу. Хпири: «Гъеле улуп агу», – кІуру. Гъснахъан хил улупуз шулдар. Хпир дугъан хилиз лигуз хъюгъру. Начра, гучІра гъабхъи Гъсну чан цІипп али хил жиллан гъиву. ЦІипп зарбди кубкІиган, багахъ хъайи синдиъ айи никк айи кІифра уьбгъюру. Гъсан гъергуз хул'ан утІурччвурайиган, хпири, думу дидисну, дугъан кІулиъ бачІ йивуру. БачІ кубкІган, бачкІиъ айи муртйирра ургъюру, Гъснан машра, кІул муртйири арсуру. Гъснан кІул гъюбгъюншул кІури, хпири Гъсан деету. Хъа гъюргъдар муртйир вуйиб аьгъю гъабшиган, хпир хъана Гъснахъ хъергру.

Гъергну гъягъюрайи Гъсан куркІну, умбрариан зиина гъюрайи къаби хпирра ахъру. ХъачІарккну айи хпири, чан бабра ахъиган, чІигъар, гъарйир апІуз хъюгъру.

Мурарин гъарйирихъди, фу вуйкІан кІури, мина гъуланدارра жаргъуру. Гъергну гъягъюрайи Гъсан дяркъну, вари дугъан къяляхъди диш гъаши.

Чан къяляхъди гизаф адмийир гъюри гъяркъю бицІи бай, хъана ижмиди гучІ дубхъну, зарбди гъергуз хъюгъю. ГучІ гъабхъи бай, гъарйир-чІигъар апІури, алдакури, гъудужвурри, жаргъурайи. Гъулан багхъан зурба нир гъябкъюрайи. Нир'ин гъяд алдаи. Улхъан йигъари гъургъу мархъарин зурба штари дубхну, нир'ин гъич адмийир улдучІвру жаланра илимдаи. Къяляхъ гъуланدار хъачІарккнайи бицІи балин улихъ гъаму зурба нир гъабхъру. НирхъантІан адмийирихъан гучІурайи Гъсан, нирин ягъал гъуниина гъурукъган, думу дийийигъди кІулихъди ниризди урсу.

СацІиб вахтналан хъачІарккну айидарин улариккан бай ккудургу.

Гъузгъун Дайча

кьубпи пай

(Эвел гъушу номерарий а)

*Махъв ктибтуб ву пну рягъят,
Ляхник шулдар дициб гъяркат.*

Фукъан адаршра мажал,
Ихъ Ивандикан жинжал
Хъана ккебгъну ккунду махъв,
Урхурайир, гъаври ахъ:
Ккебгъайиз махъвран эвел,
Духъну ккунду цџиб энгел.
Сабпну завар гъарахну,
Гъаригъ мизмиз гъаабхну.
Абхъну заансина мархъ,
Кудубчџвну хутларий архъ.
Къаби бабу, дубхну сиф,
Уч гъапџну, кџур, вари диф.
Абхъну ахниъ чан балин
Ва дипну ебцџуз гъваин.
Дид'ин дипну, кџур, пеъли.
Кудубчџвну, кџур, зурба гъар
Хулазкъан гъаъну ччивар.
Хъа уч гъахъну гъуландар,
Йимиш гъабхъну фургъанди.

Аџџну хуларна ахъар...
Гъамџдар шулу, кџур, махъвар.
Вахт ву къяляхъ хъадакуз.
Гъябкъюнчџуз, аъзиз дустар,
Гъахънийштџан гъамџдар ляхнар,
Ихъ аъмалдар дуст Иван
Эйси гъахъну чан бахтнан.
Чаз ккунибси, гъалайиъ,
Ахъюр духъну гъазмайин,
Деъна, фикир кадарди.
Гага кџваин алдарди,
Чвџйирра гъархну. Гъаз ву чвџйир?
Дугъан палтар, чекмиџир
Багъалу гъидкъин бачкџар
Йиџџуб сундхиъ уршрадар,
Ккуниб а ипџуз-убхъуз,

Дахъна, фун дапІну завуз!
Гъамци гъягъюра вазар,
Сариз сикивал адар –
Паччагъдин сар гъараваш
Гъич шули адар яваш.
Иван гъафиган, думу
Гъуллугъналан алдаъну,
Гъаддиз, хъучІухну хъюхъяр,
Ивну мухриъ зурба хъял,
Ккунди Иван утІурккуз,
Гъалайиан жвартІ апІуз,
Буза кІури карна кур,
Гъарган балихъ хъипну ул,
Лицурай, дибрихъри йишв,
Сикин дарди йигъ я йишв,
Либхури гъарган кІваан:
«АпІруб апІарза дугъкан!»
Гъамци гъушу хъуб гъяфта,
Гъараваш духъна мюгътал:
Иван гъяйвнариз лигдар,
Я марцц апІдар, я жикІдар,
Амма къюб лизи гъяйван
Марцциди шулу гъарган.
Куш ургъйириз дапІну уч,
Гъарубдин унтІаъ – къакъуч,
ДижикІну ликар, гъвалар,
Дерккна апІури варцІар.
Я дяхинра шулдар кам
Му гъяйвнарин ахриан.
Чянхяриъ, гъарган марцци,
Шид убзну шулу мичІли.
«Мушваъ фициб аъмал аш,
Дабгну ккунду». Гъараваш,
Деъна, либхури кІваан:
«Мушваъ шерик ву шейтІан,
Му сир фтиъ аш, абгарза,
Узу дугъаз лигарза.
Хъасин, дапІну саб футна,
Жинарикди кидикъна,
Дупну, илхичи Иван
Сюргюн апІарза мушв'ан.
КІарза, думу ву фалчи,
Макур апІру сюгъюрчи,
Иблисдин дуст вафалу,
Дин-тІяаът гъясбикк ккадру.
Ихъ машкввар дугъаз ккундар,
Аллагъдин мистаз гъягъдар»
Му къаст ади, сад йишван
Даахнайиган Иван.
Мух алабхъну чан зиин,
Думу аьхъиъ гъахъи жин.
Магъа гъахъну гъацІйишвар,
Гъараваш чІудриз ришвдар,
ГучІбаан юкІв ебгури.

Аьгъдар абцну вуш шейтлан,
«Циргъ!» гъаплу сабпну ракни.
Аьхъиъ убчлву му «шейтлан»
Ва ракин хъябкью айтлан
Клул'ин алиб алдабгъу.

Дид'ан саб члапп адабгъу,
Зикв гъядябгъю члапплигъян,
Нур тувру аьлапатнан.
Аьхъиъ абхъу гъациб акв –
Гучл кабхъу гъаравашин кIвак,
Сабпну гъиликъу дугълан
Удрар алдахъу мухан,
Цибсан имийиш, гъарай
Гъараваши аплурай.
Ивандиз рякъдар думу,
Зикв унчлвихъ дивну, дугъу
Хъюгъю марцц аплуз гъяйвнар,
Жиклури къялар, гъвалар,
Ургъури кушран ургъйир,
Аплури шад мяълийир.
Бализ угъраш гъараваш,
Ахрихъан хъитлибгъну маш,
Лигура, духъну русвагъ,
Текрар аплури «Аллагъ...
Шейтлан вуйклан, дарш иблис,
Саб лигай учву, тидиз –
Кларчар алдар, рижв хъадар,
Жигъил бализ ву ухшар,
Алабхъна гюрчег палат...
Фу ву мициб аьлапат?
Вуйклан му иблис, шейтлан
Даршиш илхичи? Иван
Аьгъю духъну, гъараваш,
Сацлиб гъахънийи яваш.
«Сарун паччагъдиз, Иван,
Аьгъю шул яв ляхникан.
Закур лигарза, угъраш,
Увук фициб гъунар каш...»
Хъа ихъ Иван? Бейнава...
Ляхин аплури давам,
Аплури шад мяълийир,
Ургъури а ургъийир,
Марцци шид убзра сахаъ,
Дяхинра ккабхъра магъа.
Хъа гъадабгъну зикв улдхъан,
Гъибиржу чан члапплигъян
БачкIлиъ иву ва дахъу,
Хъух аплури, гъааху.
Ахсрар шулади мялум,
Кюгъне илхичи мял'ум,
Гъяркъган Иван, абцну ушв,
Даахну аплури «хъушв»,
Гъафи багахъна дугъан,

Зикв адабгъу бачкІан
 Ва, шадди кІул дапІну ис,
 Гъудургу, къаст ади пис.
 ГвачІнин паччагъди чан маш
 ГъижибкІубси, гъараваш
 Хъуркъу дугъахъна, гъигълан
 Духъну, ва гъапІу икрам:
 «Уву сагъ ишри, наччагъ,
 Къюб гаф пуз ихтияр ча,
 Мигъитан йивуз гардан,
 Хабар гъадрабгъди узхъан!»
 Йип, амма гъапІиш кучІлар,
 Тувуз гъитдиза плакъар», –
 КІури, дийигъу паччагъ,
 Тагъруди апІури «гъагъ».
 Хачниинди гирами
 Ху апІураза, вари
 Мюгътал духъна: ихъ Иван
 Деъна, жин дапІну увхъан,
 Уву ккадарди гъясбикк,
 Симиргъушран гюрчег зикв.»
 Паччагъди чІур гъапІу маш:
 «Лигарза дугъаз! Угъраш!
 Убччвуб лазим ву дажи

Ужуб ярхи гъирмажи».
 Шад гъахъи гъаравашди
 Давам гъапІу явашди:
 «Дугъу кІура, кІур йигъан,
 Адар учвсир зур инсан,
 Зикв гъубзри, учв Симиргъуш
 Дибисну харза, ккундуш».
 Хъасин хъана, тазатІан
 Паччагъдиз дапІну икрам,
 Адабгъну жибдиан чан,
 Туву зикв Симиргъушран.

Зиквран нур гъабкъю паччагъ,
 Дийигъу, кІури: «Пагъ! Пагъ!»
 Хил кадату сакъликан,
 Хъасин гюрчег зиквракан,
 Дибисну, гъаз-вуш дидин
 КъацІ алахъу кІакІниин,
 Диву сундхиъ ва гъарай
 Ипу: «Гъяракат апІинай,
 Абдал мина акъинай!»
 Ва дишлади къюр дворян
 Гъажаргъу агуз Иван,
 Йивну сар-сарин гъвалаъ,

ГъачIаркку хулан къялаъ.
 Паччагъди сабпну гъациб
 Аьлхъюб ккидипу ициб.
 Думу гъябкъю къюр дворян,
 Алдаку саб ражнусан,
 Чиб-чпик куркIну, кIулихъди,
 Аьмалнахъди, къасухъди.
 Хъана «гъя-гъя» апIури,
 Гъузу паччагъ аьлхъюри...
 Гъамци хуш гъапIдариз юкIв
 Багъиш гъапIу къюб бачукI.
 Рази гъахъи къюр дворян –
 Гъушу агуз ихъ Иван
 Сарун дарапIди шуллугъ,
 Тамам апIуз му буйругъ.

Магъа гъюдуршвну ракнар,
 Аьхъиъ архъну а дурар,
 Къусмар йивури, Иван
 Хъиргуз хъюгъну а нивкI'ан.
 Фукъан гъивнушра къусмар,
 Иван уягъ гъахъундар.
 Аьхир сари дугъан кIул
 Гъубчву, йивури мургул.
 Сабпну хъял дуфну Иван
 Уягъ, гъахънийи нивкI'ан:
 «Фуж ву мицир угъраш кас?

Узу нивкI'ан хъиргну гъаз?
 Исккан-заан гъапIну аьхъ,
 Сабкъюб хъатIурза дугъахъ!»
 «Му ву паччагъдин буйругъ,
 Ухди ич улихъди ругъ!»
 Дишлади абдал Иван,
 Хъабхъну марцци чуха чан,
 ДижикIну хиларна маш,
 КкидибтIну арсран гъирмаж,
 Юкъвнаан идибтIну чIул,
 Абурлуди гъязур шул.
 Магъа паччагъдихъ Иван
 Дийигъу, дапIну икрам
 Ва гъапи, кIул дапIну за:
 «Магъа, паччагъ, гъафунза!»
 Машнаан духъну гъатху,
 Улар кидирчну чIатху,
 Гъапи паччагъди: «Угъраш!
 ХъудубтI! Гъивну тIафлин маш,
 Йиз хазна... Симиргъушран
 Зикв гъитIибкIунва узхъан.
 Шли ихтияр тувну? Гъаз?
 Жаваб тув йиз суалназ!»
 Гъапи Иванди: «Яваш,
 Дярябкъди, бачкIиъ фу аш,
 Фици думу ляхникан
 Увуз аьгъю гъабхънийкIан?

Эгер ву аьндар вуш,
 Аьгьяшки вари ляхнар,
 Паччагь, уву ишри сагь,
 ГьадабтI, ккундуш вуз, дустагь,
 Ккундушсана гьит йивуз –
 ФукIа аьгьдарзуз узуз!»
 Ухди йип кIурза, угьраш,
 Эгер яшамиш хьуз ккаш!»
 «Хьадарзухь, паччагь. Наънан
 Шулу зикв Симиргьушран?»
 УлдучIвну чан тахтналан,
 Паччагьди, зикв сундхиан
 Адабгьну, гьапи: «Узуз
 КучIлар апIуз ккундуруз?
 Гьаму фу ву?» Ва Иван
 ГукIни гьахьи гучIбаан:
 «Хил алдабгь, паччагь, узлан –
 Тур явуб ву, йиз – гардан,
 Сарун апIдарза кучIлар!»
 Ва, жилик куркIри канчIар,
 Икрам гьапIу Иванди.
 «Му ражну, – кIур паччагьди, –
 Хил алдабгьурза увлан,
 Мици гьапIиш сабансан,
 Йивуз гьитурза гардан!
 Узусир паччагь адар,
 Узуз даллай лазим дар,
 Сариз апIдарза инсаф.
 Йип, гьапнийна гьамциб гаф –
 Зикв гьубзри учв Симиргьуш
 Харза, паччагьдиз ккундуш?»
 Даттси гьеергу Иван:
 «Хабар адарзуз дидкан!
 Зикв, дугьри ву, кучIал дар,
 КучIлар ву имбу гафар!
 Узуз думу Симиргьуш
 Гьаз аьгьяхъа гьапIруб вуш!»
 ТIубччвурчIкиьри мужри
 Паччагь гьахьнийи гукIни:
 «Гьамус гьюжатназ узу
 УдучIвнайин, гьяцIли ху?
 Шубуб гьяфтайин айтI
 Уву гьуш дархиди гьит,
 Дифаригь гьахьишра жин,
 КIанакк ккучIвишра гьюлин,
 Ккадаъдарзаву, Иван:
 Тур йизуб шул, яв – гардан!
 Гьамус дургин йихь багхьан!»
 Ишур-ишури Иван
 Гьушу дайча гьяйвнихьна –
 Айи-адру юлдшихьна.

Хьуркьубси чан дуст Иван,
 Дайчайи ккебгьу ялхъван,
 Амма гьяркьиган нивгьар,
 Эрху чан ярхи ибар:
 «Ухди йипа, дуст Иван,
 Гьаз вува мукьян пашман? –
 Гьапи диди, ебгури,
 Ивандикан крабхури.
 – МапIан узхьан фукIа жин,
 Дерднан сир ачухъ апIин:
 Йип ицIру дубхьну аш жан,
 Дарш къяляхъ хьергнаш душман...»
 Дидисну дустран ибар,
 Иванди гьапIу макар:
 «Ихь паччагьдиз инсафсуз
 Ккун дубхьна узу йикIуз,
 Абкьин кIур чаз Симиргьуш,
 ДарчIиди гьитну ккундуш.
 ГьапIза? ГьапIну ккун узу?»

(Давам гьюру номериъ)

БИЦІИДАРИКАН ЕБХЪУРИ ШУМУ

Бабу худлиз насигъатар тувра:

– Уьгъйир апІруган, ушвниин хил иливну ккунду.

– ГучІ мапІан баб, – кІуру бали, – йиз силбар явдарси адахърудар дариз.

Мектебдиан гъафи биціи балхъан адашди гьерхру:

– Гъи мялимди доскайихъна дих гъапІивуз?

– Ав. Хъа закур мялимди увуз дих гъапІну мектебдиз, – жаваб тувру бали.

Саб ахъю хуйин багахъна жаргъну дуфну, Мусайи дидин рижвникан хил кадатуру. ГучІ гъабхъи дугъан дадайи чІигъ апІуру:

– Уву гъапІрава? Къаці апІурвуз диди!

– Ваъ, дада, му жвурнахъанди дура-ри къаціар апІурдар.

– Наана гьерграва, Муса? – гьерхру балхъан Исайи.

– Кархъуз гъязур духънайидариз манигъ’вал апІбан бадали, жаргъу-раза, – кІуру бали.

– Хъа фужар ву кархъуз гъязур духънайидар?

– Узуна сар йиз юлдаш, – ликарикк жвар ккипри, кІуру Мусайи.

НАТЮРМОРТ

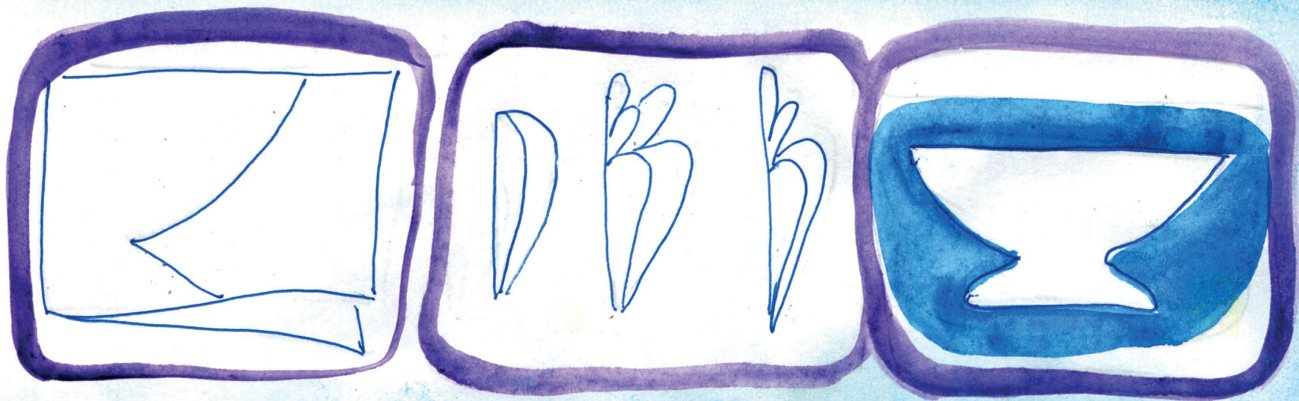
Лазим шей'ар:
Пластика
Стека (гаркIал)
Убрушв
Кисточка (гудгуд)
Чру картон
Гъарпуздин, хумурзгин, гаргрин ва
ригъдин кюкдин гилар
Чечевица, харар (горох), дукI
Ранг алдру лак

1) 6 сантиметр али лизи кагъаз кьюжал апIин ва дид'ин вазайин кIалиб зиг.

2) 5,10,11 сантиметр яркьюшин али кагъзарикан кютIран, арфанийин ва турфнан кIалбар адатI.

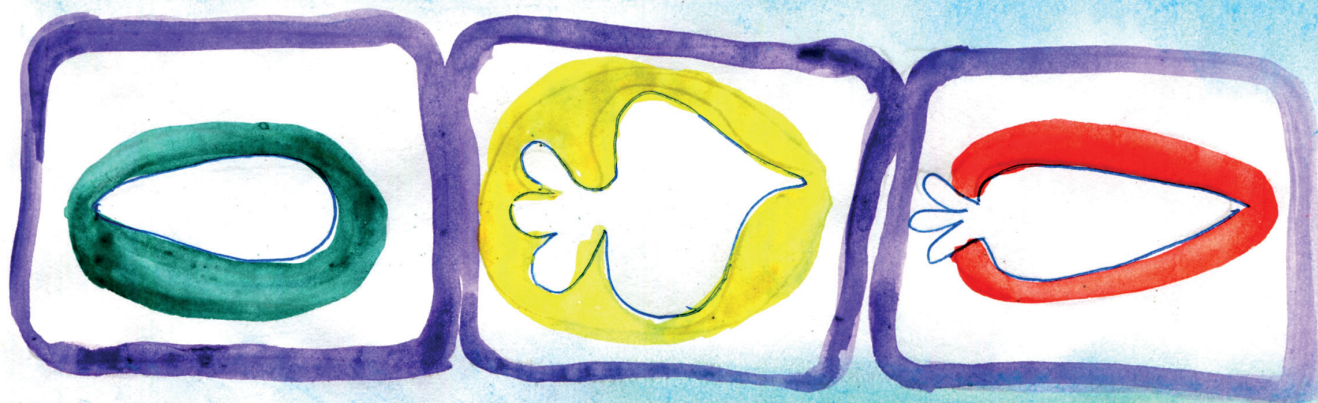
3) УкIу пластилиндикан юкьюб-мурччвнан кIалиб апIин ва дид'ин, вазайин кIалиб иливну, кабс. Артухъ гъабшиб кадабтI

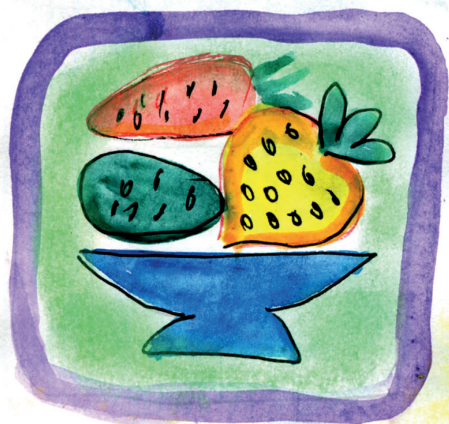

4) Чру пластилиндикан лаваш дапІну, дид'ин арфанийин кІалиб иливну, кабс. Артухъ гъабшиб кадабтІ.

5) Гъатху пластилиндикан гергмиб дапІну, дид'ин турфнан кІалиб иливну, кабс. Артухъ гъабшиб кадабтІ.

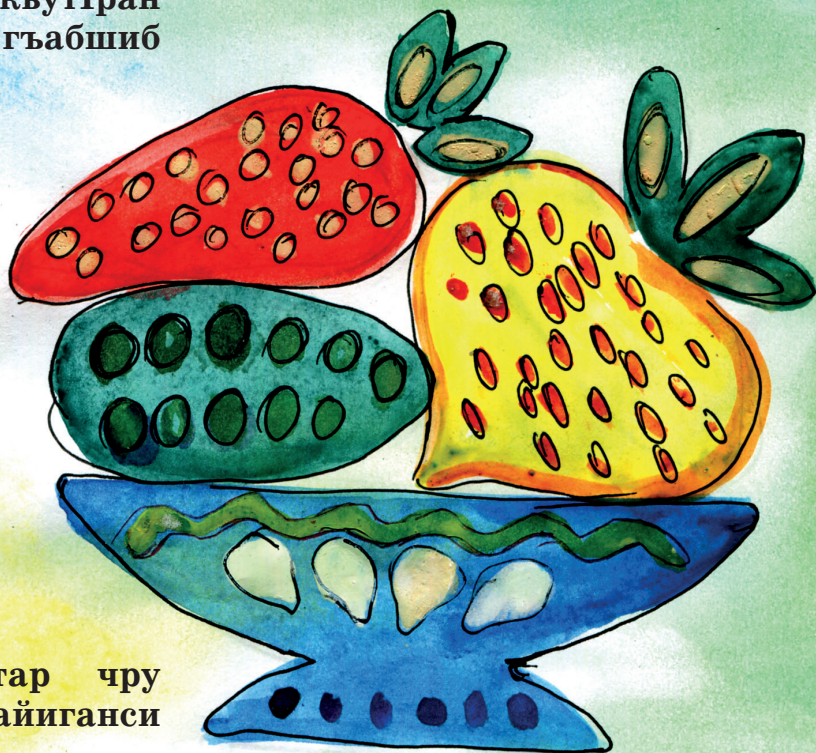

6) Диркѝи пластилиндикан ккуру ярхи кІалиб дапІну, дид'ин кьутІран кІалиб иливну, кабс. Артухъ гъабшиб кадабтІ.

7) Гъязур гъаши алатар чру картондин, вазайиъ ивнайиганси иливну, карс.

Вазайиъ айи набататар, шиклик улупнайиси, чечевицайин, дукІран, харарин ва ригъдин кюкдин удра алахъну, албаг.

8) Гъатху пластилиндикан лепе цІар дапІну, вазайик кабс. Вазайикра, шиклик улупнайиси, хумурзгин ва гъарпуздин гилар карс.

Абдулмажид Къурбановдин 60 йисаз тјалукъ вуди

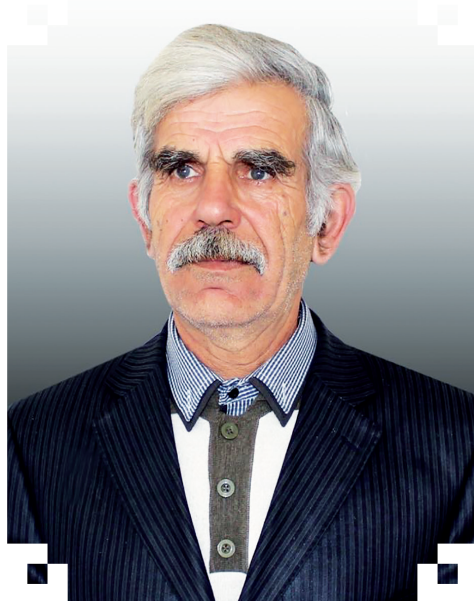
Къурбанов Абдулмажид Ибрагъимович 1957-пи йисан 31-пи июлиъ Табасаран райондин Урзигъ гъулаъ бабкан гъахъну.

Къюрккарин миржидйисандин мектеб ккудубкІну, 1977-пи йисан, думу Дербентдин педучилищейик урхуз кучІвру. Шаири зегъметнан рякъ Къужникарин къялан мектебдиъ ккергъбан классарин мялимди лихбалан ккебгъну, 1983-пи йисланмина думу журналистикайиъ лихура.

1987-пи йисан шаири Мягъячгъалайиъ пединститутдин тарихдин факультет ккудубкІну.

Гъамусяаьтна думу Табасаран райондин «Табасарандин сес» газетдиъ жавабдар секретарди лихура.

Аб. Къурбановдин шиърар Табасаран ва Хив районарин газетарий, «Литературайин Табасаран» альманахдиъ, «Дагъустандин дишагъли» ва «Ппази» журналарий, табасаран шаирарин шиърарин «Дагъларин кюкйир» кІуру сатІиди вуйи гъварчнаъ чап, хайлин шиърар урус ва жара чІалариз таржума дапІна.

Аб. Къурбанов «Базутдин хяд», «Чиви ригъ», «Гъулан мяъли» китабарин, саб жерге пьесйирин автор ву.

Аб. Къурбановдин «Гъатху гъарантуйин йисир» пьеса Гъюкуматдин Табасаран театрин сягънайиин дивну.

Аб. Къурбанов РФ - йин журналистарин Союздин ва РФ - йин писетларин Союздин член, Дагъустан Республикайин культурайин лайикълу работник ву.

Гъюран хинклар (Махъв)

Хъебехъай, ккебгъраза махъв:
ГъабхънийиштІан саб Гъюрахъ
ИнтІи Бата. Сад йигъан
Ипну диди чІигъ-фигъан:

«Гаш дубхъну азуз, дадуч,
ДатІнайиз гъарган уклар.
Яв унизди дапІну уч.
Ярквраан аькъин хинклар».

– Ярквраъ хинклар шулин, жан?
Ма, ккунш, келем, ккундуш къутІ.
Ккундуш, магъа бадамжан.
Ккунш, йиччвси меъли тІумутІ.

Гъюран Бата рази дар:
Дидиз къут, тІумутІ, уклар,
Келем, бадамжан ккундар.
Ккун духъна дидиз хинклар.

ГъапІруш мюгътал шулу Гъюр,
Ва ярквраз думу гъябгъюр.
Либцур ярквраъ, бизар шул.
Алабхъуру Хъют яшлу.

Гъерхру Хъютлихъан Гъюру:
«Хинклар наан а, халу?
ГъапІрушра, вуза мюгътал,
Ибшури айиз Бата.

Къабул апІурдар уклар.
Келем, бадамжан ва къутІ,
Я йиччвси ици тІумутІ,
Ккундузуз кІури хинклар».

КІул тІубчвтури, кІур Хъютли:
«ГъапІва, Гъюр, узу мюгътал.
Вуш, кІурза, гизаф интІиб
Хинклар ккуни яв Бата.

Узуз аьгъязуз саб гъар,
Гъяйиб уьру йимишар.
Ваъ, ваъ, дурар хинклар дар,
Хинклариз ву лап ухшар».

Ва гъялакди Хъютна Гъюр
Думу гъарихъна гъябгъюр.
Дугъриданна, кучІал дар,
Гъаригъ гъя уьру хинклар.

Гъюр шулу шад, ва Хъютли
КІур: «Батайиз яв интІи
Гъайибх ва тув му йимиш.
АпІин думу алдатмиш».

Хъютлиз дупну чухсагъул,
Хинклар хъади Гъюр гъябгъюр:
«Шад йибхъ. Бата, зарг ибар.
Хураза увуз хинклар!»

Ккундуш, хъугъ. Махъв ккудубкІза,
Мухъугъан, ккундарш увуз:
Гъюран хинклар гъяйи гъар
Гъябкъюнзуз ярквраъ узуз.

Гъюран байна Жанавар

Вахтанн мода уьбхюри,
Мучлу ярквран Аьхюри,
Батлул дапину Партия,
Дивну Демократия.

Тувну вардиз ихтияр,
Фу пуз ккундуш, гьадму пуз.
Хъа вари гъайванатар
Буржлу гъапину дустар хьуз.

Гафар'инди барабар
Гъахьну Жанаврар, Гъюрар...
Гъакьикъатдиъ фу гъабхьнуш,
Ктибтарзачвуз саб дюшюш...

Йигъарикан сад йигъан,
Демократияйи му
Клубан гъаплу, Гъюран бай
Жанаврихъна гъабгъюру.

Вуйибси думу чан тай,
Жанавриз диди клуру:
«Гъапправа, ругъул хялижв?
Вухъа кьюрид барабар:
Узухъси, увухъра рижв.
Хъавухъ. Хъа, либг, ихъ ибар
Чиб чпиз фици вуш ухшар.
Сабсдар даршра ихъ яшар,
Гъабч, хъухъа кьюрид дустар».

Гъеерхьиган му гафар,
Гъизмиш гъабхьи Жанавар:
«Аплузахъа фици аьгъ
Яв усал гафар, гучибях?»

Якьинди увкан, шапла,
Хьибдики ици хапла...»
Гъюранбализ гъабхьи гучл.
Ибаризра гъиву ручл.

Клуру диди: «Яваш йибхъ,
Гъюбчлвурза гъамус гъаригъ,
Апидиза гъациб чигъ,
Ебхърубси Аьхюриз ихъ...»

Хъа Жанавриз ктар вижна,
Гъидисну диди ибар
Ва гъапну: «Чигъ гъапишра,
Ипурзаву, Гъюран бай!»

Магъа басняйин мяна:
Тувну клури ихтияр,
Даршулда гьич саб вахтна
Жанаварна Гъюр таяр.

Тимуриз абайи йиччвухъди уъл фици тувнуш...

Суфрайихъ уъл ипруган,
Гъаци интур ву Тимур.
Хураг иптин ктуруган,
Ктуру дадайиз дугъу:

«Му къялчѳуб ву, дар дадлу,
Хъа тмунубдик ка гулу.
Кундарзуз йикк али аш,
Эгер дидик къутар каш...»

Ва абайи сад йигъан
Гъапну жиниди дугъаз:
«Гъач, Тимур, гъи узухъди,
Тувдиза уъл йиччвухъди»,

Тимуриз йиччв ккуниб ву,
Фици пици дугъу ваъ?
Магъа дурар гъягъюру
Дурчар уч апруз ярквраъ.

Саб ирк... къюб ирк... йицѳуб ирк...
Абайи чяън ктурдар.
Алдабгъуз шуларшра лик,
Я йиччв ипруз деурдар.

Тимур гъахъну лап бизар,
Курчвра хиларикк зазар.
Гъабхъну дугъаз гъаци гаш,
Гьерхур: «Аба, хъа йиччв набш?»

Абайи чантайиан
Адабгъуру уъл ва ктур:
«Магъа йиччв аламатнан
Иштагъ каш, иптин, Тимур».

Гату ва кьюлар

(Басня)

Наан-вуш ва фила-вуш,
Яшайиш вуйиган пис,
Чара абгуз фициб-вуш,
Кьюларин гъабхъну мажлис.

Ва улхбар гъахъну гизаф:
«... Зат имдар Гатдиз инсаф...»
«... Мици ихъ, кьюларин, жинс
КкубтИди, гъабгъайиз сад йис...»

Разивал'инди вардин,
Аьхир, адабгъну къарар:
КкибтИуз Гатдин гардандикк,
БицИиб вушра, саб гаргар.

Гату гъюруган, гаргри
АпИиди сес: зизринг-зинг,
Дибисну ккундарш Гатди,
Вахтнинди дидхъан гъебг...

Амма кьюларин къарар
Гъира тамам гъабхъундар –
Гатдин гардандикк гаргар
КкибтИру Кьюл гъеле адар.

Кьюларинсдар мажлисар
Швнуб шулу ухъухъ йисан!
АдабгъайизтИан къарар,
Лиг, аш ккибтИуз шлур гаргар
Магъа басняйин мяна.

Гюла. МикI. Халкъ

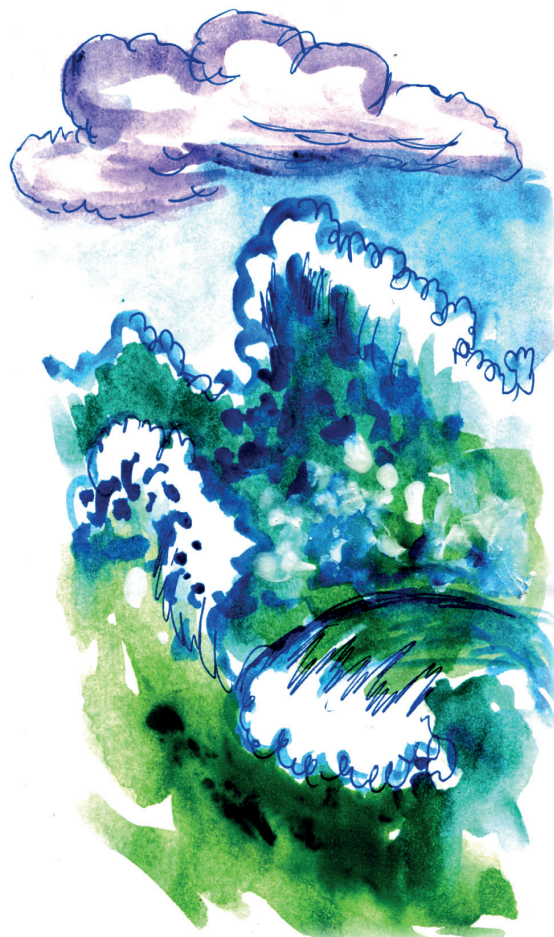
Цюхъюм йигъан жаглуг гъапIу кIирихъси,
Каспий гюл'ин жабгъура микI сикинсуз
Диди, ашкар апIуз ккунди гюлин сир,
Гъирагъдихъна хъаъра лепйир къадарсуз.

Хиял шулу, микIлак ка гъи тIилисим,
Вари гюлкан лепйир дапIна ажугълу,
Кюгъне вахтна чапхунчйирин кьюшмарси,
Дагълуйирин гъалйириин алжагъру.

МикIлаз аьгъя: гюл чан йишв'ин илмиди,
Даршлуб чахъан дидин сир ашкар апIуз.
Гуж апIура, гъацI гюл минди, гъацI тинди
Али йишвлан гъумран чюлиз удубзуз.

Хъял кубчIвнаи пеленгси, гюл рабхура.
МикIлу лепйир фукъан гъапIишра гужал,
Дурар гюли чахъна къяляхъ гъахура –
Файдасуз ву гюлихъди микIлан гюжат...

Йиз багъри халкъ, вува, гюлси, даима.
Гюлинси, яв сирра аяв сабвалиъ.
Яв кIул'ина фициб гъафишра къисмат,
Яшамиш йибхъ, кюкю адабшв аьсрарий!

ШАМБАЛА

Индияйиъ
А, кІура, дере уткан,
Гафар'инди
Дидкан пуб ву ахю гъагъ.
Пис къастарин
Улихъ ву думу мюгъкам
Марццидариз
Ву, кІур, женнетсиб ужагъ.

Инсанаригъ
Уьмур хъапІну чпин къадар,
Марцци рюгъяр,
КІуру, уч шулу душваз
Жил'ин али
Читинваларра адар,
Адар душваъ
Пис къастарра гъювал кІваз.

Индияйиъ
А, кІура, дере уткан,
Ву, кІур, думу
Аьршдин фагъумдин гъала...
Инсанари
Къисйир кадагъна дидкан,
КІуру дидиз
Гирами йишв – Шамбала.

Шамбалайиз
Гъягъюз ккунир ккунду, кІур,
УкІарикан
ДапІнай гъядлан улдучІвну.
Гъядун исикк
Ягълишнаъ, гъич хътрубкьру ул,
Нир гъябгъюра,
Лепйир хъаъри чан къалу.

ГучІ шулу, кІур,
Думу гъяд'ин уллучІвуз
(Гъарсар касдиз
Уьмур багъа ву, аьхир).
Дина душну,
Адар гъахъир къяляхъ гъюз.
Гъамци думу
Къиса дубхъна тарихи.

Амма узуз,
Гъугъубжвурзуз, Шамбала,
Гъамкъан уткан
Ва гъадмукъан гирами,
Айиганси
Гъарсар инсандин чан кІваъ.
(Табиаьтдин
Къувват даринхъа гужлиб!)

Анжагъ дина
Гъабхурай жилгъа жини
ГъадабтІуру
Бахилвали, пис къастну...
Хаинвали.
Аьрсузвали ва кучІли
Адауру
Инсанар рякъ'ан гъякълу.

Индияйиъ
А, кІура, дере уткан,
Гафар'инди
Дидкан пуб ву ахю гъагъ
Пис къастарин
Улихъ ву думу мюгъкам,
Марццидариз
Ву, кІур, женнетсиб ужагъ.

Инсанаригъ
Уьмур хъапІну чпин къадар,
Марцци рюгъяр,
КІуру, уч шулу душваз,
Жил'ин али
Читинваларра адар,
Адар душваъ
Пис къастарра гъювал кІваз...

Шамбалайиз
Марцци рюгъяр гъюрубси,
Гъарсарин кІваз
Гъафнийиш аку гъиссар,
Дургидийи
Дюн'яйилан, дархъубси,
Хаинвалин,
Дявдин, пис къастнан амсар.

ГЪЖИМЯГЪМАД

Узу мектебдиан гъюрайза. Саб кючейиъ цалик кабснугу, гукниди дийибгънайи бици курцил гъябкъзуз. Рябкъру гъялариан, дидиз ахъю дубхънайи. Курцил язухъ шлубси, узкан фициб-вуш кюмек ккун аптурайибси, узухъинди либгурайи. Думу, бабкан дубхъну, кюоб ваз дубхънайибсибтган дайи. Дидин гъалин ва гъудубкъу члар алийи. Курцилин чларнан ранг ругъул жанавринсиб вуйи. Дидин килура ахъю бакъучсиб вуйи. Килуинра, жандиинра али члар гъаз-вуш дитибшнаи. Курцил ахъю дубхъну адаршра, дидин ликар гъудуркъдар ва къувватлудар вуйи, рижвиниинра гъудубкъу члар алийи.

Гукниди дийибгънайи курцилин язухъ гъабхъунзуз. Ич хулаз дубхну, дидиз кюмек аплуз ният гъапза. Узу, ис алахъну, думу, дибисну, йиз хабахъ хъибтза. Дидин жандиъ айи мичилишин ва гукнишин узура гъисс гъапза.

Хулаз гъабхиган, думу кабцинайиб, къалуди айиб агъю гъабхъизуз. «Му кифир мутму гъаз хулаз гъабхунва?» – килури, ич адашра, дадара узухъди улхуз хъюгънийи.

«Узуз му касибдин язухъ гъабхъунзуз, узу думу марцц аптурза», – ишури, гъапиза дурариз. Сарун дурарра узухъди рази гъаши. Курцил ич баняийъ дижибкину, марцц гъапза. Мани батарейкаийхъ саб бирк ккипну, дидин курцил дибтза. Ебццбалан къяляхъ,

курцІлин гукІнишин цІиб ва гьял ужу гьябши. Саб йирси гьябраъ убзну, узу дидин улихъ никк дивза. КурцІли душваъ айи никк, иштагъниинди мелз йивури, гъубхъу. ЦІиб вахтналан думу дири гьябши ва ликри гъудубжву. КурцІил, мидик-тидик мучІмучІ кучри, ниар зигури, хулаъ либцуз хъюбгъю. Дидиз хъана фу-вушра ипІуз ккунди имбубси рябкъюрайи. Рябкъру гьялариан, никкди думу бегъемди тухъ гьяпІундар.

Улхъан йигъан дадаи хураг гьяпІу гъазандиъ фукІа-мукІа имиш гъилигза. Дидиъ сацІиб шурпара, къюб тики йиккра имийи. Амма холодильникдиан адабгъу бицІи гъазан мичІалди айи. Узу гъазан, газран пичриин иливну, мани гьяпІза.

Хураг мани гьябшиган, гъазандикан саб тики кадабгъну, курцІлин улихъ дивнайи захая ивза. КурцІлиз йиккун ниъ гьяфи. Думу кІураб айи захаяна гьяфи ва, дидхъан хъилибцури, кІурбик музмузар кучри, мелз кдатури, явашди йикк ипІуз хъюбгъю.

УхдитІан лавлан дубхънайи, ахуз дахъру вахт улубкъу. Узу, ич гъуршниккна душну, дилин саб картондин ишикІ гьябхиза. Дидин кІанаъ бирк ипну, курцІил душваъ фаракъат гьяпІза. Амма гъаз-вуш курцІил ишкІиъ фаракъат шули адаи. ИшикІ ижмиди илибкиган, дидиз гъава гъубкІри айиси дайи. Гъаддиз думу сикинсузди, цІузар зигури гьябхъну хъидийи.

КурцІил сикинсузди айиган, папрахар апІурайиган, цІузар зигурайиган, узхъанра ахуз шули адаи. Ич адаши думу ишкІиин али къул алдабгъу, ахю буравдихъди къулиан саб-швнуб урхъ адахъу ва думу курцІил айи ишкІиин иливу. ЦІиб вахтналан курцІил фаракъат гьябши. Узура нивкІуз гъушза.

ГъачІнин узу нивкІ’ан хъергруган, йиз курцІил гъяракатнаъ айи. Диди гъаз-вуш цІузар апІурайи ва чан «хулаъ» сикинсузди, гъалабалугъ кади

ликара диврайи. Узу ишкІиин али къул алдабгъубси, думу пеленгси ишкІиан утІубччву. Узу дидиз сифте никк, хъасин дадаи йишваз гъязур гьяпІу йикк кайи шурпа тувза. КурцІли сифте аьшкъниинди кІураб кацІабху, хъасин узу чаз убзу шурпара, мелз йивури, саб бицІи дакъикъайиъ марцц гьяпІу. СацІиб вахтналан диди, минди-тинди либгури, фу-вуш абгрусдар гъяракатар апІуз хъюбгъю: сифте хулан раккнихъна гъубшу, хъасин чан къялхъан ликариинди дийибгъну, улхъан бацар раккниз гъиву. КурцІлиз ракк абццуз ккунди айибси вуйи. Узу дидиз кюмек гьяпІза – ракк абццза.

Йиз бицІи курцІил гьялакди хяназ гьяжабгъу. Хъа узу ушв гъибтну, мектебдиз гъягъюз гъязур гъашиза. Портфелиъ лазим вуйи китабар, тетрадар ва жара диллигар иврайи вахтна, йиз ликарик чан мучІмучІ кучри, чан гъвал йиз ликарикан ктатури, рижвра тІубччвури, узухъна йиз бицІи курцІил гьяфи.

Портфель къял’ин иливну, узу мектебдиз гъягъюз кючейизди удучІвза. БицІи РугъацІра йиз къяляхъди гьяфи. Рякъюъ, учуз алахъдарихъан «гъаму курцІлин эйси фуж вуйкІа» кІури гьерхри, суалар туври, гъушза. Гизафдарихъан гьерхнушра, курцІлин эйси фуж вуш аьгъю гьябхъундарзуз.

Узу мектебдин дегълиздиз учІва-йизкъан курцІил йиз къяляхъди гъюри имийи. Мектебдин дегълиздиз думу гьяфундайи. Узу классдин унчІв’ан гъилигиган, курцІил мектебдин гъяятдиъ рябкъюри имдайи. Дарс ккудубкІну, танафус гьябхъиган, узу, курцІил абгури, мектебдин дараматдилан илбицза.

Йиз бицІи курцІил саб архаин йишвахъ дабхънайи. Дидиз узу гъябкъюндаи, хъа узура нубатнандарсназ гъушза. Ич вари дарсар ккудуркІиган, узу дидихъна гъушза, курцІил мектебдин гъяятдиъ либцурайи. Диди фу-вуш абгури, фтихъ-вуш ниар хъаъри,

иплуз шлуб вуш-дарш аьгью аплури, гьайгьушнаь айи. Рябкьру гьяларин курцлииз хъана гаш дубхьнайи. Узу, йиз бицли юлдашра хъади, хулаз гьушза.

Учу ключейиь айи булагъдихьан зина гьягьюрайиган, курцли лат'ан шид удубзну, дагар дубхьнайи йишвахьна гьубшу. Чан уьру мелз мучвурси биржури, диди чаз ккунибкьан шид гьубхьу.

Хулаз хьуркьиган, дадаи гьибтнайи никк курцлииз тувза. Дадаи гьебццу йиккун тикйир кади шурпара гьязур дапнайи. Узу курцлииз йиз пай йиккра тувунза. Думу йиккун тикира диди, незет кадабгьури, гьиплу.

Гьаму ватхна ич гьяятдианшли-вуш узуз дих гьаплу. Унчлв'ан гьилигган, ич гьяятдиь 7-пи классдиь урхурайи Аслан клуру бай дийигьнайи.

– Ич курцли гьабхуз гьафунза. Думу ич адаши гьунши гьул'ан гьадабгьну гьабхиб ву, – гьапи Асланди. Узу, курцлира хъади, гьяятдиз удучлвза. Уьлин кьацлра улупури, Асланди курцлииз дих гьаплу. Курцли Асландихьна гьябгьюрадайи. Йиз ликариккан ккилибцури, диди уйнар аплурайи. Асландиз думу гужназ бисуз ккун гьабхьи. Курцли дугьхьан гьебгу, Асландихьан курцли бисуз шуладайи. Узу дих гьапган, курцли узухьна дупну, йиз ликариккан ккибицуз хьюбгью. Узу думу гьибисза ва дидиз тюмер гьапза.

– Уву ужуб ва уччуб курцли вува. Узуз уву гизаф ккундузуз, хъа яв эйси гьаму Аслан клуру бай ву. Думу уву чпихьна гьабхуз дупна. Гьарабх, жан, яв эйсийихьди, – дупну, курцли

Асландихьна тувза. Аслан курцли хъади гьушу.

Узуз йиз бицли Ругьацли гьайиф гьабхьнийзуз. Вушра, думу чан эйсийиз герек вуйиб аьгьяйзуз, фицики дурарин хулар гьулан гьирагъдихь, ярквран багахь ерлешмиш духьнайи. Асландин адашди думу чан метлеб ади жара гьул'ан гьадабгьну гьабхиб вуйи. «Ярквраан жанаврар, сулар ва жара члурдин нахшрар гьюб мумкин ву. Му курцли, учв аьхю гьабхьиган, Аслангьярин хулар ярквран нахшрарихьан уьрхиди...», – фикир аплури, хабахь курцли хьибтну гьягьюрайи Асландихьинди разиди лигури дийгьза.

УЗУ АЪРЪЮ АЛИУРАЗА

Ухъуз аъгъюганси, табиаът жанлуб ва жан алдруб шулу. Гъач кІваин апІурхъа жанлу табиаът жан алдрубдихъан фит'инди тафавутлу шулаш.

Исеикк ккайи лишнар урх ва дурар гъамци карс: жанлу табиаътдин лишнар ппа-зишпендийихъди, хъа жан алдру табиаътдин лишнар – ригъдихъди.

Сесер апІура;
артмиш шула;
гамар алдагъурадар;
йихура;
ипІура;
аъхю шула ва артмиш шула;
ипІурадар;
гамар алдагъура;
ил хътабгъурадар;
аъхю шуладар ва артмиш шуладар;
лепе йивура;
ил хътабгъура;
йикІурадар.

Жанлу табиаътдин лишнар уъру рангниинди, жан алдру табиаътдин лишнар укІу рангниинди карс. Шиклар ак.

Соколёнок

Плази

4/2017

ИЮЛЬ - АВГУСТ

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель :
Министерство печати и информации РД.

Регистрационный номер
ПИ №ТУ05-00348 от 01.12.2016г. вы-
данный управлением Роскомнадзора
по Республике Дагестан.

Издается с января 1990 г.

Главный редактор
Мурад Ахмедов

Редколлегия:
А.Исмаилов (зам. гл.редактора)
Т.Зургалова (ответ. секретарь)
Ф.Султанова (редактор выпуска)
П.Асланов
Г.Омарова
Ш.Шахмарданов
С.Кюребегова
А.Абдурахманов
Э.Ашурбекова

Худ. редактор З. Даганов
Тех.редактор Т. Лузина
Художник номера М. Муталибов

Выход в свет 24.08.2017 г.
Тираж 318 экз.
Заказ № 87

Типография: ООО «Издательство «Феникс
пресс».
Адрес типографии: 367018, РД г. Махачкала,
ул. Петра I, 61.

Редакция и издатель: Государственное
бюджетное учреждение Республики
Дагестан «Редакция республиканских
литературных журналов «Соколенок» и
«Литературный Дагестан».

Адрес редакции и издателя: 367000,
РД, г. Махачкала, ул. Даниялова, д.55.

Табасаранский язык.
Индекс: на год - 31170,
на полугодие - 78433.

Цена свободная.

*Фуну шиклик артухъ шей`ар ка?
Дурар аг.*

